

Я.П. ДІДУХ

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська 2, м. Київ, 01601, Україна
didukh@mail.ru

**«ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ.
РОСЛИННИЙ СВІТ». ПІСЛЯМОВА**

Ключові слова: «Червона книга України», флора, кількісний аналіз, порівняльна оцінка

Наприкінці 2009 р. вийшло друком третє видання «Червоної книги України» (ЧКУ), яке охоплює 826 видів рослин та грибів, що на 35 % більше, ніж у попередньому виданні (Червона..., 1996). У ньому переважають судинні рослини (611 видів), хоча відсоток збільшення їх кількості є найнижчим (28 %). Мохоподібні представлені 46 видами (на 39 % більше, ніж у попередньому виданні), водорості — 60 (72 %), лишайники — 52 (48 %), гриби — 57 видами (47 %).

Загалом це становить близько 13,5 % від спонтанної флори судинних рослин України, яка налічує майже 4,5 тис. видів. Цей відсоток близький до такого сусідніх держав (10—17 %): Білорусі — 10,5 %, Литви — 17,6 %, Латвії — 16 %, Польщі — 15 %, Болгарії — 15,1 % тощо. Але за кількістю видів список у нас значно більший (у Польщі — 296 видів судинних рослин, Білорусі — 173, Литві — 238, Молдові — 117) і є найближчим до показників Болгарії — 589 видів (Lietuvos..., 1992; Polska..., 2001, Latvijas..., 2003; Красная..., 2005; Ташев, 2008). Пояснюється це низкою причин. По-перше, територія України розташована у трьох ботаніко-географічних зонах (лісовій, лісостеповій і степовій) та включає дві якісно різні гірські системи (Карпати і Крим), тому багато видів зростають на межі ареалів. Площа ареалів може ско-

рочуватися, а чисельність видів знижуватися під впливом різноманітних антропогенних чинників. За такої зональної специфіки доцільне створення регіональних «Червоних книг», передусім Карпат і Криму, бо чималий відсоток видів становлять рідкісні для рівнини, але звичайні у Карпатах види, зокрема *Lunaria rediviva*, *Sorbus torminalis*, *Lycopodium annotinum*, *Succisella inflexa* та ін., або такі, що за межами цих регіонів не трапляються. По-друге, в Україні відсутні офіційні списки інших типів, як, наприклад, у Польщі: до них внесені види, що експлуатуються, і це «розвантажує» список «Червоної книги Польщі». По-третє, українські ботаніки дотримуються вузького розуміння виду, що відповідає рівню підвидів і навіть екологічних рас. Багато з них має дуже локальне поширення, яке катастрофічно скорочується під антропогенним впливом, тому вони віднесені до таких, що потребують охорони (наприклад, види *Stipa*, *Centaurea*, *Scrophularia cretacea*, *S. granitica*, *S. donetzica*, *Rosa donetzica* тощо). По-четверте, у багатьох країнах Західної Європи затверджений офіційний список біотопів (Habitat Directive — документ Євросоюзу, ухвалений у Брюсселі в 1992 р., 92|43|EWG), в яких забезпечується збереження багатьох видів мохів, лишайників, водоростей та й судинних рослин, що не зазнають прямого антропогенного впливу. «Зелена книга України» не розв'язує цієї проблеми, оскільки оцінка рідкісності угруповань у багатьох випадках ґрунтується на наявності в них видів із «Червоної книги». До того ж серед рідкісних видів багато ценофобів, які трапляються поза межами рослинних угруповань.

Можна навести й інші причини, чому третє видання ЧКУ є таким обширним. Але його відмінність від попереднього видання полягає не лише у збільшенні кількості видів, а й у принципово новій якості: для видів наводяться показники стану популяцій (щоправда, далеко не для всіх це вдалося зробити) і детальніша еколого-ценотична характеристика. Це потребувало залучення великого обсягу матеріалів, зібраних ботаніками-спеціалістами в різних регіонах України. Багато з них публікуються вперше. Адже знання екології видів і стану їх популяцій дає змогу оцінити можливі загрози і розробити реальні заходи з охорони. Хоча пропозицій декларативного типу «необхідно контролювати стан популяцій», «виросчувати у ботанічних садах» чи «не порушувати умов місцезростання» уникнути не вдалося, однак їх намагалися конкретизувати для кожного виду, наприклад, заборонити випасання, рубку лісів, не допускати зміни гідрологічного режиму, штучних лісопосадок, збирання рослин, а для певних видів, представлених вузьколокальними популяціями, — навіть гербаризацію. На наш погляд, саме такий підхід дає можливість розробити дієві заходи зі збереження тих чи інших видів, бо відомо, що тотальний природоохоронний режим, запроваджений у заповідниках, у деяких випадках призвів до скорочення чи зникнення популяцій, заради яких створювалися ці заповідні об'єкти. Разом з тим смішно і нелогічно забороняти гербаризувати *Pistacia mutica* в Криму, *Betula borysthena*, *Adonis vernalis* чи *Trapa natans* лише тому, що вони занесені до «Червоної книги». Натомість локальні популяції низки видів, які налічують десятки чи сотні екземплярів на кількох квадратних метрах, най-

Таблиця 1. Порівняльна характеристика прийнятої для ЧКУ та МСОП категоризації видів за їх природоохоронним статусом

Категорії природоохоронного статусу	
ЧКУ	IUCN (1994). Version 2.3
<p>Зниклі (Зл) — відсутня будь-яка інформація про наявність їх у природі чи штучно створених умовах</p> <p>Зниклі в природі (Зп) — зникли у природі в Україні, але збереглися поза її межами або в спеціально створених умовах</p> <p>Зникаючі (Зн) — види під загрозою зникнення: спостерігається скорочення їх ареалу або зниження чисельності; збереження потребує усунення дії негативних чинників</p> <p>Вразливі (Вр) — у найближчому майбутньому, якщо триватиме вплив негативних факторів, можуть бути віднесені до зникаючих</p> <p>Рідкісні (Р) — відомі з небагатьох місцезнаходжень, популяції характеризуються відносно стабільними, хоча й низькими показниками</p> <p>Неоцінені (Неоц) — відомо, що вони можуть належати до категорії зникаючих, вразливих чи рідкісних, але ще не віднесені до жодної з них; у тому числі більш-менш широко розповсюджені</p> <p>Недостатньо відомі (Нед. від.) — потребують подальших досліджень, їх не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність достовірної інформації, у тому числі таксономічно критичні види</p>	<p>EX (Extinct) — зниклі, немає сумніву, що таксон цілком вимер</p> <p>EW (Extinct in the Wild) — вимерлі у природних умовах, тобто таксон, особини якого збереглися в культурі</p> <p>CR (Critically Endangered) — критично загрожувані, існує висока загроза їх зникнення: поширення популяції обмежується 10—100 км², а спостереження протягом 10 років або трьох поколінь підтверджують, що 80 % популяції вразливі</p> <p>EN (Endangered) — загрожувані, зникаючі, що визначається за такими ознаками: поширення популяції обмежується 500—5000 км², а спостереження підтверджують, що 50 % популяції уразливі</p> <p>VU (Vulnerable) — вразливі, є під загрозою зникнення: поширення обмежується 2000—20000 км², а спостереження підтверджують, що 20 % популяції уразливі</p> <p>LC (Lower Risk) — низького ризику, але потребують уваги, охорони</p> <p>DD (Data Deficient) — недостатньо досліджені, ступінь загрози важко оцінити через відсутність відповідної інформації</p>

більше страждають саме від гербаризації (наприклад, *Silene jailensis* — у Криму, *Linnaea borealis* — у Карпатах). Інший захід, що має суттєве значення, — це заборона створення штучних лісових посадок передусім невластивих порід, найчастіше сосни або інтродукованих дерев у місцях трапляння рідкісних трав'яних рослин. Особливо загрозовою є така ситуація у степовій і лісостеповій зонах, де намагаються збільшити площу лісистості за рахунок терасування природних цілинних степів, на яких виявлені рідкісні види рослин. А результат протилежний. Терасування крейдяних схилів у басейні Сіверського Дінця чи заказника Ак-Кая в Криму, вапнякових схилів Дністра і його приток, або заліснення крим-

Таблиця 2. Список видів, занесених до «Червоної книги України» (2009), та їх категоризація

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Achillea glaberrima</i> Klokov	Р	EN
<i>Aconitum besserianum</i> Andr. ex Trautv.	ВР	VU
<i>A. jacquinii</i> Rchb.	Р	EN
<i>A. lasiocarpum</i> (Rchb.) Gayer	Вр	VU
<i>A. pseudanthora</i> Błocki ex Pacz.	Вр	EN
<i>Adenophora taurica</i> (Sukacz.) Juz.	Р	EN
<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.	Зн	EN
<i>Adonis vernalis</i> L.	Неоц.	LR
<i>A. wolgensis</i> Steven ex DC.	Неоц.	LR
<i>Agrostis alpina</i> Scop.	Нед. від.	DD
<i>A. rupestris</i> All.	Зн	EN
<i>Aldrovanda vesiculosa</i> L.	Р	VU
<i>Allium albidum</i> Fisch. ex M. Bieb.	Зн	CR
<i>A. lineare</i> L.	Вр	EN
<i>A. obliquum</i> L.	Зн	CR
<i>A. pervestitum</i> Klokov	Зн	EN
<i>A. regelianum</i> A. Becker ex Iljin	Р	EN
<i>A. scythicum</i> Zoz	Вр	CR
<i>A. savranicum</i> Besser	Вр	VU
<i>A. sphaeropodium</i> Klokov	Вр	LR
<i>A. strictum</i> Schrad.	Р	EN
<i>A. ursinum</i> L.	Неоц.	LR
<i>Alyssum borzaeanum</i> E.I. Nyárády	Вр	VU
<i>A. gymnopodium</i> P. Smirn.	Вр	DD
<i>A. savranicum</i> Andr.	Зн	EN
<i>Anacamptis coriophora</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	Вр	LR
<i>A. fragrans</i> (Pollini) R.M. Bateman	Вр	VU
<i>A. laxiflora</i> (Lam.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	Вр	VU
<i>A. morio</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	Вр	VU
<i>A. palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	Вр	VU
<i>A. picta</i> (Loisel.) R.M. Bateman	Вр	VU
<i>A. pyramidalis</i> (L.) Rich.	Вр	VU
<i>Androsace koso-poljanskii</i> Ovcz.	Зн	EN
<i>Anemone narcissiflora</i> L. (incl. <i>Anemone laxa</i> (Ulbr.) Juz.)	Вр	VU
<i>Anogramma leptophylla</i> (L.) Link	Зн	CR
<i>Antennaria carpatica</i> (Wahlenb.) Bluff & Fingerh.	Р	VU
<i>Anthemis carpatica</i> Willd.	Зн	CR
<i>Aquilegia nigricans</i> Baumg.	Р	EN
<i>A. transsilvanica</i> Schur	Зн	CR
<i>Arbutus andrachne</i> L.	Р	VU

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Armeria pocutica</i> Pawł.	Зник зовсім	EX
<i>Artemisia dzevanowskii</i> Leonova	Неоц.	VU
<i>A. hololeuca</i> M.Bieb. ex Besser	Неоц.	LR
<i>Arum albispathum</i> Steven ex Ledeb.	Зн	EN
<i>A. orientale</i> M. Bieb.	Р	EN
<i>Asparagus pallasii</i> Miscz.	Вр	VU
<i>Asphodeline lutea</i> (L.) Rchb.	Неоц.	LR
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i> L.	Р	VU
<i>A. billotii</i> F.W. Schultz.	Зн	CR
<i>A. heufleri</i> Reichard	Зн	CR
<i>Aster alpinus</i> L.	Р	EN
<i>Astracantha arnacantha</i> (M.Bieb.) Podlech	Вр	LR
<i>Astragalus arenarius</i> L.	Вр	VU
<i>A. cretophilus</i> Klokov	Р	VU
<i>A. borysthenicus</i> Klokov	Р	VU
<i>A. dasyanthus</i> Pall.	Вр	LR
<i>A. excapus</i> L.	Р	CR
<i>A. glaucus</i> L.	Вр	VU
<i>A. henningii</i> (Steven) Boriss.	Р	VU
<i>A. krajinae</i> Domin	Р	CR
<i>A. monspessulanus</i> L.	Вр	VU
<i>A. odessanus</i> Besser	Р	VU
<i>A. ponticus</i> Pall.	Вр	VU
<i>A. reduncus</i> Pall.	Зн	EN
<i>A. sareptanus</i> A. Beck.	Р	EN
<i>A. setosulus</i> Gontsch.	Зн	EN
<i>A. similis</i> Boriss.	Р	EN
<i>A. tanaiticus</i> K. Koch	Р	CR
<i>A. testiculatus</i> Pall.	Р	VU
<i>A. zingeri</i> Korsh.	Зн	CR
<i>Astrodaucus littoralis</i> (M. Bieb.) Drude	Вр	VU
<i>Atraphaxis frutescens</i> (L.) K. Koch	Зн	CR
<i>A. replicata</i> Lam.	Р	EN
<i>Atropa belladonna</i> L.	Вр	VU
<i>Batrachium fluitans</i> (Lam.) Wimm.	Вр	CR
<i>Bellardiochloa violacea</i> (Bellardi) Chiov.	Р	VU
<i>Betula borysthenica</i> Klokov	Неоц.	VU
<i>B. humilis</i> Schrank	Вр	VU
<i>B. klokovii</i> Zaverucha	Зн	EN
<i>B. obscura</i> A. Kotula	Р	VU
<i>Biscutella laevigata</i> L. s.l.	Р	CR

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw.	Вр	VU
<i>B. matricariifolium</i> A. Br. ex Koch	Зн	EN
<i>B. multifidum</i> (S.G. Gmel.) Rupr.	Р	LR
<i>B. virginianum</i> (L.) Sw.	Зн	CR
<i>Brassica taurica</i> (Tzvelev) Tzvelev	Зн	CR
<i>Bulbocodium versicolor</i> (Ker Gawl.) Spreng.	Вр	LR
<i>Bupleurum ranunculoides</i> L.	Зн	CR
<i>B. tenuissimum</i> L.	Вр	VU
<i>Caldesia parnassifolia</i> (L.) Parl.	Зн	CR
<i>Callianthemum coriandrifolium</i> Rchb.	Зн	CR
<i>Calophaca wolgarica</i> (L.f.) DC.	Вр	VU
<i>Calystegia soldanella</i> (L.) R. Br.	Зник в Укр.	EW
<i>Campanula carpatica</i> Jacq.	Р	VU
<i>C. kladniana</i> (Schur.) Vitasek	Р	VU
<i>Caragana scythica</i> (Kom.) Pojark.	Вр	VU
<i>Cardamine graeca</i> L.	Вр	EN
<i>C. tenera</i> S.G. Gmel. ex C.A. Mey.	Зн	EN
<i>Carduus collinus</i> Waldst. et Kit.	Зн	CR
<i>Carex alba</i> Scop.	Зн	EN
<i>C. bicolor</i> All.	Зн	EN
<i>C. bohémica</i> Schreb.	Вр	EN
<i>C. brunnescens</i> (Pers.) Poir.	Зн	CR
<i>C. buxbaumii</i> Wahlenb.	Вр	VU
<i>C. chordorhiza</i> Ehrh	Вр	LR
<i>C. davalliana</i> Smith	Вр	LR
<i>C. depauperata</i> Curt. ex With.	Р	CR
<i>C. dioica</i> L.	Вр	VU
<i>C. fuliginosa</i> Schkuhr	Р	VU
<i>C. globularis</i> L.	Зн	CR
<i>C. heleonastes</i> Ehrh.	Зн	EN
<i>C. hostiana</i> DC.	Вр	VU
<i>C. lachenalii</i> Schkuhr	Зн	CR
<i>C. liparicarpus</i> Gaud.	Зн	EN
<i>C. loliacea</i> L.	Зн	CR
<i>C. obtusata</i> Liljebl.	Р	EN
<i>C. pauciflora</i> Lightf.	Вр	VU
<i>C. pediformis</i> C.A. Mey.	Р	VU
<i>C. rupestris</i> All.	Р	VU
<i>C. secalina</i> Willd. ex Wahlenb.	Вр	VU
<i>C. strigosa</i> Huds.	Зн	EN
<i>C. umbrosa</i> Host	Неоц.	LR

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>C. vaginata</i> Tausch	Зн	EN
<i>Carlina cirsioides</i> Klokov	Вр	LR
<i>C. onopordifolia</i> Besser ex Szafer, Kulcz. & Pawł.	Вр	VU
<i>Centaurea appendicata</i> Klokov	Зн	CR
<i>C. breviceps</i> Iljin	Вр	VU
<i>C. caprina</i> Steven	Неоц.	EN
<i>C. comperiana</i> Steven	Вр	VU
<i>C. donetzica</i> Klokov	Вр	VU
<i>C. konkae</i> Klokov	Зн	EN
<i>C. margaritacea</i> Ten.	Зн	CR
<i>C. margarita-alba</i> Klokov	Зн	CR
<i>C. paczoskii</i> Kotov ex Klokov	Зн	CR
<i>C. protogerberi</i> Klokov	Зн	CR
<i>C. protomargaritacea</i> Klokov	Зн	CR
<i>C. pseudoleucolepis</i> Kleopow	Р	EN
<i>C. salicifolia</i> M. Bieb.	Зн	CR
<i>C. sarandinakiae</i> Illar.	Вр	VU
<i>C. semijusta</i> Juz.	Нед. від.	DD
<i>C. steveniana</i> Klokov	Неоц.	EN
<i>C. taliewii</i> Kleopow	Вр	VU
<i>C. vankovii</i> Klokov	Неоц.	EN
<i>Centranthus calcitrapa</i> (L.) Dufr.	Зн	CR
<i>Cephalanthera damasonium</i> (Mill.) Druce	Р	LR
<i>C. longifolia</i> (L.) Fritsch.	Р	LR
<i>C. rubra</i> (L.) Rich.	Р	LR
<i>Cephalaria demetrii</i> Bobrov	Зн	EN
<i>C. litvinovii</i> Bobrov	Зн	CR
<i>Cerastium biebersteinii</i> DC.	Неоц.	LR
<i>Cerasus klokovii</i> Sobko	Вр	EN
<i>Chamaecytisus albus</i> (Hacq.) Rothm.	Вр	LR
<i>Ch. blockianus</i> (Pawł.) Klásk.	Р	DD
<i>Ch. graniticus</i> (Rehmann) Rothm.	Вр	VU
<i>Ch. paczoskii</i> (V.Krecz.) Klásk.	Р	DD
<i>Ch. podolicus</i> (Błocki) Klásk.	Вр	DD
<i>Ch. rochelii</i> (Wierzb.) Rothm.	Р	EN
<i>Ch. wulffii</i> (V.Krecz.) Klásk.	Вр	LR
<i>Chamaedaphne calyculata</i> (L.) Moench	Вр	EN
<i>Cheilanthes acrosticha</i> (Balb.) Tod.	Зн	CR
<i>Ch. persica</i> (Bory) Mett. ex Kuhn	Зн	CR
<i>Chrysopogon gryllus</i> (L.) Trin.	Вр	VU
<i>Cirsium heterophyllum</i> (L.) Hill.	Нед. від.	DD

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Cistus tauricus</i> J.Presl & C.Presl	Неоц.	VU
<i>Cladium mariscus</i> (L.) Pohl s.l.	Вр	VU
<i>Cleome canescens</i> Steven ex DC. (incl. <i>C. donetzica</i> Tzvelev)	Зн	EN (R)
<i>Cochlearia pyrenaica</i> DC.	Зн	CR
<i>Coeloglossum alpinum</i> Schur	Р	VU
<i>Colchicum ancyrense</i> B.L.Burt	Вр	VU
<i>C. autumnale</i> L.	Неоц.	LR
<i>C. fominii</i> Bordz.	Вр	VU
<i>C. umbrosum</i> Steven	Вр	VU
<i>Comperia comperiana</i> (Steven) Asch. & Graebn.	Зн	EN
<i>Conioselinum tataricum</i> Hoffm.	Р	EN
<i>Corallorhiza trifida</i> Châtel.	Р	VU
<i>Cortusa mathioli</i> L. ssp. <i>pubens</i> (Schott, Nyman et Kotschy) Jáv.	Зн	CR
<i>Crambe aspera</i> M. Bieb.	Вр	VU
<i>C. grandiflora</i> DC.	Вр	VU
<i>C. koktebelica</i> (Junge) N. Busch	Р	EN
<i>C. maritima</i> L. (<i>C. pontica</i> Stev. ex Rupr., nom. nud.)	Вр	VU
<i>C. mitridatis</i> Juz.	Вр	VU
<i>C. pinnatifida</i> R. Br.	Вр	VU
<i>C. steveniana</i> Rupr.	Вр	VU
<i>C. tataria</i> Sebeok	Вр	VU
<i>Crataegus pojarkovae</i> Kossyeh	Вр	CR
<i>C. tournefortii</i> Griseb.	Вр	EN
<i>Crepis jacquinii</i> Tausch	Р	CR
<i>Crithmum maritimum</i> L.	Неоц.	LR
<i>Crocus angustifolius</i> Weston	Неоц.	LR
<i>C. banaticus</i> J. Gay	Вр	VU
<i>C. heuffelianus</i> Herb.	Неоц.	LR
<i>C. pallasii</i> Goldb.	Вр	VU
<i>C. reticulatus</i> Steven ex Adams	Неоц.	LR
<i>C. speciosus</i> M. Bieb.	Вр	LR
<i>C. tauricus</i> (Trautv.) Puring	Вр	VU
<i>Cyclamen coum</i> Mill. s.l.	Зн	EN
<i>Cymbochasma borysthenica</i> (Pall. ex Schlecht.) Klokov & Zoz	Р	VU
<i>Cypripedium calceolus</i> L.	Вр	VU
<i>Cystopteris alpina</i> (Lam.) Desv.	Р	EN
<i>C. montana</i> (Lam.) Bernh. ex Desv.	Р	EN
<i>C. sudetica</i> A. Braun & Milde	Неоц.	EN
<i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) Soó	Вр	EN
<i>D. fuchsii</i> (Druce) Soó	Неоц.	LR
<i>D. iberica</i> (M. Bieb. ex Willd.) Soó	Р	EN

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>D. incarnata</i> (L.) Soó	Вр	LR
<i>D. maculata</i> (L.) Soó	Вр	VU
<i>D. majalis</i> (Rchb.) P.F. Hunt & Summerhayes	Р	VU
<i>D. romana</i> (Seb.) Soó	Вр	VU
<i>D. sambucina</i> (L.) Soó	Вр	VU
<i>D. transsilvanica</i> (Schur) Aver.	Зн	CR
<i>D. traunsteineri</i> (Saut. ex Rchb.) Soó	Р	EN
<i>Damasonium alisma</i> Mill.	Зн	CR
<i>Daphne cneorum</i> L.	Вр	VU
<i>D. sophia</i> Kalen.	Зн	EN
<i>D. taurica</i> Kotov	Зн	CR
<i>Delphinium elatum</i> L.	Р	EN
<i>D. pallasii</i> Nevski	Р	VU
<i>D. puniceum</i> Pall.	Р	EN
<i>D. rossicum</i> Litv.	Вр	VU
<i>D. sergii</i> Wissjul.	Вр	VU
<i>Dianthus bessarabicus</i> Klokov	Зн	CR
<i>D. gratianopolitanus</i> Vill.	Зник в Укр.	EW
<i>D. hypanicus</i> Andrz.	Вр	VU
<i>D. pseudoserotinus</i> Blocki	Вр	VU
<i>D. speciosus</i> Rchb.	Р	EN
<i>Dichodon cerastoides</i> (L.) Rchb.	Р	EN
<i>Dictamnus albus</i> L.	Р	VU
<i>Diphasiastrum alpinum</i> (L.) Holub	Р	LR
<i>D. complanatum</i> (L.) Holub	Р	VU
<i>D. issleri</i> (Rouy) Holub	Вр	CR
<i>D. tristachyum</i> (Pursh) Holub	Зн	EN
<i>D. zeilleri</i> (Rouy) Holub	Зн	EN
<i>Diphelypaea coccinea</i> (M. Bieb.) Nicolson	Зн	EN
<i>Diploxis cretacea</i> Kotov	Вр	LR
<i>Doronicum hungaricum</i> Rchb.f.	Р	CR
<i>D. stiriacum</i> (Vill.) Dalla Torre	Р	VU
<i>Draba aizoides</i> L.	Зн	EN
<i>Dracocephalum austriacum</i> L.	Вр	VU
<i>D. ruyschiana</i> L.	Неоц.	LR
<i>Drosera intermedia</i> Hayne	Вр	VU
<i>D. longifolia</i> L.	Вр	VU
<i>Dryas octopetala</i> L.	Р	LR
<i>Echinophora sibthorpiana</i> Guss.	Зник в Укр.	EW
<i>Echinops exaltatus</i> Schrad.	Неоц.	VU
<i>Elatine hungarica</i> Moesz	Вр	VU

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Eleocharis carniolica</i> W.D.J. Koch	Вр	VU
<i>E. mamillata</i> Lindb. f.	Вр	EN
<i>E. multicaulis</i> (Smith) Desv.	Зник в Укр.	EW
<i>E. oxylepis</i> (Meinsh) B. Fedtsch.	ЗН	VU
<i>Elisanthe zawadskii</i> (Herbich) Klokov	Р	EN
<i>Elytrigia stipifolia</i> (Czern. ex Nevski) Nevski	Неоц.	LR
<i>Epipactis albiensis</i> Novakova et Rydlo	Р	VU
<i>E. atrorubens</i> (Hoffm. ex Bernh.) Besser	Вр	LR
<i>E. helleborine</i> (L.) Crantz	Неоц.	LR
<i>E. microphylla</i> (Ehrh.) Sw.	Р	VU
<i>E. palustris</i> (L.) Crantz	Вр	VU
<i>E. purpurata</i> Smith	Р	LR
<i>Epipogium aphyllum</i> Sw.	ЗН	EN
<i>Eremogone cephalotes</i> (M. Bieb.) Fenzl	Р	VU
<i>Eremurus spectabilis</i> M. Bieb.	ЗН	EN
<i>E. tauricus</i> Steven	ЗН	EN
<i>Erigeron alpinus</i> L.	Р	VU
<i>E. atticus</i> Vill.	ЗН	LR
<i>Erodium beketowii</i> Schmalh.	ЗН	CR
<i>Erysimum krynkense</i> Lavrenko	Р	VU
<i>E. ucranicum</i> J. Gay	ЗН	CR
<i>Erythronium dens-canis</i> L.	Р	VU
<i>Euonymus nana</i> M. Bieb.	Вр	VU
<i>Euphorbia paralias</i> L.	Вр	EN
<i>E. valdevillosocarpa</i> Arvat & Nyar.	ЗН	EN
<i>E. volhynica</i> Besser ex Racib.	Р	VU
<i>Festuca cretacea</i> T. Pop. & Proskor.	Неоц.	LR
<i>F. drymeja</i> Mert. et Koch	Вр	VU
<i>F. heterophylla</i> Lam.	Вр	VU
<i>F. pallens</i> Host	Р	VU
<i>F. porcii</i> Hack.	Вр	VU
<i>F. saxatilis</i> Schur	Неоц.	LR
<i>Fimbristylis bisumbellata</i> (Forssk.) Bubani	ЗН	EN
<i>Frankenia pulverulenta</i> L.	Вр	VU
<i>Fraxinus ornus</i> L.	Р	EN
<i>Fritillaria meleagris</i> L.	Вр	VU
<i>F. meleagroides</i> Patrín ex Schult. & Schult.f.	Вр	VU
<i>F. montana</i> Hoppe	ЗН	VU
<i>F. ruthenica</i> Wikstr.	Вр	VU
<i>Fumanopsis laevis</i> (Cav.) Tzvelev	ЗН	CR
<i>Galanthus elwesii</i> Hook.f.	Вр	VU

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>G. nivalis</i> L.	Неоц.	LR
<i>G. plicatus</i> M. Bieb.	Вр	LR
<i>Genista oligosperma</i> (Andre) Simk	Зник в Укр.	EW
<i>G. scythica</i> Pacz.	Неоц.	LR
<i>G. tetragona</i> Besser	Зн	EN
<i>Genistella sagittalis</i> (L.) Gams	Р	VU
<i>Gentiana acaulis</i> L.	Р	VU
<i>G. laciniata</i> Kit. ex Kanitz	Р	EN
<i>G. lutea</i> L.	Вр	VU
<i>G. nivalis</i> L.	Зн	CR
<i>G. punctata</i> L.	Вр	VU
<i>G. utriculosa</i> L.	Зн	CR
<i>G. verna</i> L.	Зн	CR
<i>Gladiolus imbricatus</i> L.	Вр	VU
<i>G. italicus</i> Mill.	Зн	EN
<i>G. palustris</i> Gaudin	Зн	CR
<i>G. ntenuis</i> M. Bieb.	Вр	LR
<i>Glaucium flavum</i> Crantz	Вр	VU
<i>Globularia trichosantha</i> Fisch. & C.A. Mey.	Р	EN
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Неоц.	LR
<i>Goniolimon graminifolium</i> (Aiton) Boiss.	Вр	VU
<i>G. orae-syvaschicae</i> Klokov	Вр	DD
<i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.	Вр	VU
<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	Вр	LR
<i>G. densiflora</i> (Wahlenb.) A. Dietr.	Вр	EN
<i>G. odoratissima</i> (L.) Rich.	Зн	CR
<i>Gymnospermium odessanum</i> (DC.) Takht.	Вр	VU
<i>Gypsophila glomerata</i> Pall. ex Adams	Вр	VU
<i>G. thyratica</i> Krasnova	Вр	VU
<i>Hammarbya paludosa</i> (L.) Kuntze	Зн	EN
<i>Hedysarum cretaceum</i> Fisch.	Зн	CR
<i>H. hedysaroides</i> (L.) Schinz & Thell.	Зн	EN
<i>H. ucrainicum</i> Kaschm.	Зн	CR
<i>Helianthemum canum</i> (L.) Hornem.	Р	VU
<i>Heliosperma arcanum</i> Zapal	Зник зовсім	VU
<i>Heracleum ligusticifolium</i> M. Bieb.	Р	VU
<i>H. pubescens</i> (Hoffm.) M. Bieb.	Р	CR
<i>Herminium monorchis</i> (L.) R. Br.	Зн	EN
<i>Himantoglossum caprinum</i> (M. Bieb.) K. Koch	Вр	VU
<i>Hippocrepis comosa</i> L.	Р	EN
<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank & Mart.	Неоц.	LR

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Hyacinthella pallasiana</i> (Steven) Losinsk.	Вр	LR
<i>Hydrocotyle vulgaris</i> L.	Р	VU
<i>Hyssopus cretaceus</i> Dubjan.	Неоц.	LR
<i>Iris furcata</i> M. Bieb.	Зн	EN
<i>I. pineticola</i> Klokov	Вр	DD
<i>I. pontica</i> Zapal.	Вр	VU
<i>I. pseudocyperus</i> Schur	Р	EN
<i>I. sibirica</i> L.	Вр	LR
<i>Isatis littoralis</i> Steven ex DC.	Вр	EN
<i>Isoetes lacustris</i> L.	Вр	EN
<i>Jovibarba hirta</i> (L.) Opiz	Р	VU
<i>J. sobolifera</i> (Sims) Opiz	Р	VU
<i>Juncus bulbosus</i> L.	Вр	VU
<i>J. sphaerocarpus</i> Nees	Зн	EN
<i>J. subnodulosus</i> Schrank	Зн	EN
<i>Juniperus excelsa</i> M. Bieb.	Вр	LR
<i>J. foetidissima</i> Willd.	Р	VU
<i>Jurinea talievii</i> Klokov	Нед. від.	DD
<i>Koeleria talievii</i> Lavrenko	Неоц.	LR
<i>Lagoseris purpurea</i> (Willd.) Boiss.	Вр	VU
<i>Lamium glaberrimum</i> (K. Koch) Taliev	Р	EN
<i>Larix polonica</i> Racib.	Зн	EN
<i>Lathyrus laevigatus</i> (Waldst. et Kit.) Fritsch	Р	VU
<i>L. transsilvanicus</i> (Spreng.) Rchb.	Зн	CR
<i>L. venetus</i> (Mill.) Wohlf.	Вр	EN
<i>Lens orientalis</i> (Boiss.) Schmalh.	Зн	CR
<i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	Зн	CR
<i>Lepidium syvaschicum</i> Kleopow	Вр	EN
<i>L. turczaninowii</i> Lipsky	Зн	CR
<i>Leucanthemum serotinum</i> (L.) Stank.	Зн	EN
<i>Leucojum aestivum</i> L.	Вр	VU
<i>L. vernum</i> L.	Неоц.	LR
<i>Ligularia glauca</i> (L.) J. Hoffm.	Зн	CR
<i>L. sibirica</i> Cass.	Вр	EN
<i>Lilium martagon</i> L.	Неоц.	LR
<i>Limodorum abortivum</i> (L.) Sw.	Неоц.	LR
<i>Linaria bessarabica</i> Kotov	Нед. від.	DD
<i>L. cretacea</i> Fisch. ex Spreng.	Вр	DD
<i>Linnaea borealis</i> L.	Зн	CR
<i>Linum basarabicum</i> (Savul. et Rayss) Klokov ex Juz.	Неоц.	DD
<i>L. pallasianum</i> Schult.	Р	VU

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Liparis loeselii</i> (L.) Rich.	Вр	VU
<i>Listera cordata</i> (L.) R. Br.	Вр	VU
<i>Listera ovata</i> (L.) R. Br.	Неоц.	LR
<i>Lloydia serotina</i> (L.) Rich.	Р	EN
<i>Loiseleuria procumbens</i> (L.) Desv.	Р	LR
<i>Lonicera caerulea</i> L.	Р	EN
<i>Ludwigia palustris</i> (L.) Elliott	Зник в Укр.	EW
<i>Lunaria rediviva</i> L.	Неоц.	LR
<i>Lycopodium annotinum</i> L.	Вр	LR
<i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub	Вр	LR
<i>Lycopodioides helveticum</i> (L.) Kuntze	Зник в Укр.	EW
<i>Lythrum thymifolia</i> L.	Вр	VU
<i>Malaxis monophyllos</i> (L.) Sw.	Вр	VU
<i>Marsilea quadrifolia</i> L.	Вр	VU
<i>Mattiola fragrans</i> Bunge	Р	VU
<i>Medicago marina</i> L.	Вр	VU
<i>M. saxatilis</i> M. Bieb.	Неоц.	LR
<i>Micromeria serpyllifolia</i> (M. Bieb.) Boiss.	Р	VU
<i>Minuartia gerardii</i> (Willd.) Hayek	Р	EN
<i>M. oxypetala</i> (Wol.) Kulcz.	Р	CR
<i>Moehringia hypanica</i> Grynj & Klokov	Р	EN
<i>Muscari botryoides</i> (L.) Mill.	Зн	EN
<i>Narcissus angustifolius</i> Curtis	Вр	VU
<i>Nectaroscordum bulgaricum</i> Janka	Р	CR
<i>Neotinea tridentata</i> (Scop.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	Зн	EN
<i>Neotinea ustulata</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	Зн	EN
<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Неоц.	LR
<i>Neottianthe cucullata</i> (L.) Schlechter	Зн	EN
<i>Nigritella carpatica</i> (Zapał.) Teppner, Klein & Zagulski	Зн	CR
<i>Nitraria schoberi</i> L.	Зн	EN
<i>Notholaena marantae</i> (L.) Desv.	Зн	CR
<i>Nymphoides peltata</i> (S.G. Gmel.) Kuntze	Вр	VU
<i>Onobrychis pallasii</i> (Willd.) M. Bieb.	Вр	VU
<i>O. vassilczenkoi</i> Grossh.	Зн	CR
<i>Onosma graniticola</i> Klokov	Зн	EN
<i>O. polyphylla</i> Ledeb.	Вр	VU
<i>O. tanaitica</i> Klokov	Неоц.	LR
<i>Ophrys apifera</i> Huds.	Зн	CR
<i>O. insectifera</i> L.	Зн	CR
<i>O. oestriifera</i> M. Bieb.	Зн	EN

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>O. taurica</i> (Aggeenko) Nevski	Зн	EN
<i>Orchis mascula</i> (L.) L.	Вр	VU
<i>O. militaris</i> L.	Вр	VU
<i>O. pallens</i> L.	Зн	EN
<i>O. provincialis</i> Balb.	Зн	EN
<i>O. punctulata</i> Steven ex Lindl.	Зн	CR
<i>O. purpurea</i> Huds.	Вр	VU
<i>O. signifera</i> Vest	Зн	EN
<i>O. simia</i> Lam.	Вр	VU
<i>O. wanjkwii</i> E. Wulff	Нед. від.	DD
<i>Oreochloa disticha</i> (Wulfen) Link	Зн	CR
<i>Ornithogalum amphibolum</i> Zahar.	Зн	EN
<i>O. boucheanum</i> (Kunth) Asch.	Неоц.	LR
<i>O. oreoides</i> Zahar.	Вр	VU
<i>O. refractum</i> Schlecht.	Вр	VU
<i>Ornithopus perpusillus</i> L.	Вр	EN
<i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.	Вр	VU
<i>Oxyria digina</i> (L.) Hill.	Р	CR
<i>Paeonia daurica</i> Andrews	Вр	VU
<i>P. tenuifolia</i> L.	Вр	LR
<i>Palimbia salsa</i> (L. f.) Besser	Вр	VU
<i>P. turgaica</i> Lipsky ex Woronow	Зн	CR
<i>Parapholis incurva</i> (L.) C.E. Hubb.	Нед. від.	DD
<i>Pedicularis exaltata</i> Besser	Зн	CR
<i>P. oederi</i> Vahl	Зн	CR
<i>P. sceptrum-carolinum</i> L.	Вр	EN
<i>P. sylvatica</i> L.	Вр	EN
<i>Phlomis scythica</i> Klokov et Shost.	Неоц.	LR
<i>Pilularia globulifera</i> L.	Зн	CR
<i>Pinguicula alpina</i> L.	Р	EN
<i>P. bicolor</i> Woł.	Зн	EN
<i>P. vulgaris</i> L.	Вр	VU
<i>Pinus brutia</i> Ten. var. <i>pityusa</i> (Steven) Silba	Вр	VU
<i>P. cembra</i> L.	Вр	VU
<i>P. cretacea</i> (Kalen.) Kondr.	Вр	VU
<i>Pistacia mutica</i> Fisch. & C.A. Mey.	Неоц.	VU
<i>Pisum elatius</i> M. Bieb.	Неоц.	VU
<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	Неоц.	LR
<i>P. chlorantha</i> (Cust.) Rchb.	Неоц.	LR
<i>Poa rehmannii</i> (Asch. & Graebn.) Woł.	Р	VU
<i>P. taurica</i> H. Pojark.	Нед. від.	DD

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Prangos trifida</i> (Mill.) Herrnst. & Heyn	Р	VU
<i>Primula farinosa</i> L.	Зник в Укр.	EW
<i>P. halleri</i> J.F. Gmel.	Р	VU
<i>P. minima</i> L.	Р	LR
<i>Psathyrostachys junceus</i> (Fisch.) Nevski	Р	EN
<i>Pseudorchis albida</i> (L.) A. Löve & D.Löve	Вр	VU
<i>Ptarmica lingulata</i> (Willd. et Kit.) DC.	Р	VU
<i>P. tenuifolia</i> (Schur) Schur	Р	VU
<i>Pulsatilla grandis</i> Wender.	Вр	LR
<i>P. patens</i> (L.) Mill. s.l.	Неоц.	LR
<i>P. pratensis</i> (L.) Mill.	Неоц.	LR
<i>P. scherfelii</i> (Ullep) Skalicky	Р	VU
<i>P. taurica</i> Juz.	Неоц.	LR
<i>Quercus cerris</i> L.	Р	EN
<i>Ranunculus thora</i> L.	Р	EN
<i>Raphanus maritimus</i> Smith	Вр	VU
<i>Rhamnus tinctoria</i> Waldst. & Kit.	Р	VU
<i>Rhinanthus cretaceus</i> Vass.	Нед. від.	DD
<i>Rhodiola rosea</i> L.	Вр	VU
<i>Rhododendron myrtifolium</i> Schott et Kotschy	Неоц.	LR
<i>Roegneria panormitana</i> (Parl.) Nevski	Зн	EN
<i>Rosa czackiana</i> Besser	Неоц.	LR
<i>R. donetzica</i> Dubovik	Нед. від.	DD
<i>Rumia crithmifolia</i> (Willd.) Koso-Pol.	Неоц.	LR
<i>Ruscus hypoglossum</i> L.	Р	EN
<i>Salix alpina</i> Scop.	Зн	CR
<i>S. herbacea</i> L.	Р	VU
<i>S. lapponum</i> L.	Вр	LR
<i>S. myrtilloides</i> L.	Вр	VU
<i>S. retusa</i> L.	Р	LR
<i>S. starkeana</i> Willd.	Вр	VU
<i>Salsola mutica</i> C.A. Mey.	Вр	VU
<i>Salvia cremenecensis</i> Besser	Р	DD
<i>S. scabiosifolia</i> Lam.	Неоц.	LR
<i>Salvinia natans</i> (L.) All.	Неоц.	LR
<i>Saussurea alpina</i> (L.) DC.	Р	EN
<i>S. discolor</i> (Willd.) DC.	Зн	CR
<i>S. porcii</i> Degen	Р	EN
<i>Saxifraga aizoides</i> L.	Зн	CR
<i>S. androsacea</i> L.	Р	EN
<i>S. bryoides</i> L.	Р	EN

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>S. bulbifera</i> L.	Зн	EN
<i>S. carpatica</i> Reichenb.	Р	EN
<i>S. granulata</i> L.	Зн	CR
<i>S. hirculus</i> L.	Вр	EN
<i>S. luteo-viridis</i> Schott & Kotschy	Р	CR
<i>S. oppositifolia</i> L.	Зник в Укр.	EW
<i>S. pedemontana</i> All. ssp. <i>cymosa</i> Engl.	Зн	CR
<i>Scheuchzeria palustris</i> L.	Вр	LR
<i>Schivereckia podolica</i> (Besser) Andr. ex DC.	Неоц.	LR
<i>Schoenoplectus mucronatus</i> (L.) Palla	Вр	CR
<i>Schoenus ferrugineus</i> L.	Вр	LR
<i>Scopolia carniolica</i> Jacq.	Неоц.	VU
<i>Scorsonera austriaca</i> Willd.	Зн	EN
<i>Scrophularia cretacea</i> Fisch. ex Spreng.	Неоц.	LR
<i>S. donetzica</i> Kotov	Неоц.	LR
<i>S. granitica</i> Klokov & A.Krasnova	Нед. від.	DD
<i>S. vernalis</i> L.	Вр	VU
<i>Scutellaria cretica</i> Juz.	Неоц.	LR
<i>S. verna</i> Besser	Р	VU
<i>Securigera elegans</i> (Pančić) Lassen	Вр	EN
<i>Sedum antiquum</i> Omelcz. et Zaverucha	Р	LR
<i>Selaginella selaginoides</i> (L.) C. Mart.	Вр	EN
<i>Sempervivum marmoreum</i> Griseb.	Зн	CR
<i>S. montanum</i> L.	Р	VU
<i>Senecio besserianus</i> Minder.	Вр	EN
<i>S. tauricus</i> Koneczn.	Р	DD
<i>Serratula donetzica</i> Dubovik	Р	EN
<i>S. tanaitica</i> P. Smirn.	Р	CR
<i>Seseli lehmannii</i> Degen	Р	VU
<i>Sesleria caerulea</i> (L.) Ard.	Зн	CR
<i>Silene cretacea</i> Fisch. ex Spreng.	Вр	VU
<i>S. hypanica</i> Klokov	Вр	EN
<i>S. jailensis</i> N.I. Rubtzov	Вр	EN
<i>S. lithuanica</i> Zapal.	Неоц.	LR
<i>S. sytnikii</i> Krytzka, Novosad et Protopopova	Вр	VU
<i>S. viridiflora</i> L.	Р	EN
<i>Sobolewska sibirica</i> (Willd.) P.W. Ball	Р	VU
<i>Solenanthes biebersteinii</i> DC.	Р	VU
<i>Sophora alopecuroides</i> L.	Зн	CR
<i>Sorbus torminalis</i> (L.) Crantz	Неоц.	LR
<i>Sparganium angustifolium</i> Michx.	Зн	CR

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Spiraea polonica</i> Blocki	Зн	CR
<i>Spiranthes amoena</i> (M. Bieb.) Spreng.	Зн	CR
<i>S. spiralis</i> (L.) Chevall.	Зн	CR
<i>Stachys angustifolia</i> M. Bieb.	Р	VU
<i>Staphylea pinnata</i> L.	Р	LR
<i>Sternbergia colchiciflora</i> Waldst. & Kit.	Вр	VU
<i>Stevaniella satyrioides</i> (Spreng.) Schltr.	Зн	CR
<i>Stipa adoxa</i> Klokov & Ossyczjuk	Нед. від.	DD
<i>S. anomala</i> P. Smirn. ex Roshev.	Зн	CR
<i>S. asperella</i> Klokov & Ossyczjuk	Нед. від.	DD
<i>S. borysthena</i> Klokov ex Prokudin	Вр	LR
<i>S. brachyptera</i> Klokov	Нед. від.	DD
<i>S. brauneri</i> (Pacz.) Klokov	Неоц.	LR
<i>S. capillata</i> L.	Неоц.	LR
<i>S. dasyphylla</i> (Czern. ex Lindem.) Trautv.	Вр	VU
<i>S. disjuncta</i> Klokov	Вр	LR
<i>S. donetzica</i> Czupryna	Нед. від.	DD
<i>S. fallacina</i> Klokov & Ossyczjuk	Нед. від.	DD
<i>S. granitica</i> Klokov	Нед. від.	DD
<i>S. heterophylla</i> Klokov	Нед. від.	DD
<i>S. lessingiana</i> Trin. & Rupr.	Неоц.	LR
<i>S. lithophila</i> P. Smirn.	Неоц.	LR
<i>S. maeotica</i> Klokov & Ossyczjuk	Нед. від.	DD
<i>S. majalis</i> Klokov	Нед. від.	DD
<i>S. martinovskyi</i> Klokov	Нед. від.	DD
<i>S. oreades</i> Klokov	Нед. від.	DD
<i>S. pennata</i> L.	Вр	LR
<i>S. pontica</i> Klokov	Вр	DD
<i>S. pulcherrima</i> K. Koch	Вр	VU
<i>S. syreistschikowii</i> P. Smirn.	Вр	VU
<i>S. tirsia</i> Steven	Вр	VU
<i>S. transcarpatica</i> Klokov	Зн	EN
<i>S. ucrainica</i> P. Smirn.	Неоц.	LR
<i>S. zalesskii</i> Wilensky	Вр	VU
<i>Subularia aquatica</i> L.	Зник в Укр.	EW
<i>Succisella inflexa</i> (Kluk) G. Beck	Р	VU
<i>Swertia perennis</i> L.	Вр	VU
<i>Syrenia talijevii</i> Klokov	Вр	VU
<i>Syringia josikaea</i> J. Jacq. ex Rchb.	Вр	VU
<i>Tamarix gracilis</i> Willd.	Вр	EN
<i>Taxus baccata</i> L.	Вр	VU

Вид	Категорія	
	ЧКУ	IUCN
<i>Thalictrum foetidum</i> L.	Зн	EN
<i>T. uncinatum</i> Rehmman	Р	VU
<i>Thymus kaljmijussicus</i> Klokov & Des.-Shost.	Нед. від.	DD
<i>T. littoralis</i> Klokov et Des.-Shost.	Вр	VU
<i>Tilia dasystyla</i> Steven	Зн	EN
<i>Tofieldia calyculata</i> (L.) Wahlenb.	Вр	VU
<i>Trachomitum venetum</i> (L.) Woodson s. l.	Вр	VU
<i>Tragopogon donetzicus</i> Artemcz.	Неоц.	LR
<i>Trapa natans</i> L. s.l.	Неоц.	LR
<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Rcnb.	Вр	VU
<i>Trifolium badium</i> Schreb.	Р	CR
<i>T. rubens</i> L.	Р	VU
<i>Trinia biebersteinii</i> Fedoronczuk	Р	LR
<i>Triticum boeoticum</i> Boiss.	Неоц.	LR
<i>Tulipa biflora</i> Pall.	Вр	VU
<i>T. graniticola</i> (Klokov & Zoz) Klokov	Вр	VU
<i>T. hypanica</i> Klokov & Zoz	Вр	VU
<i>T. ophiophylla</i> Klokov & Zoz	Вр	VU
<i>T. quercetorum</i> Klokov & Zoz	Вр	LR
<i>T. schrenkii</i> Regel	Вр	VU
<i>T. scythica</i> Klokov & Zoz	Зн	EN
<i>Typha minima</i> Funk.	Зн	CR
<i>Utricularia australis</i> R. Br.	Вр	EN
<i>U. bremii</i> Herr.	Зник в Укр.	EW
<i>U. intermedia</i> Hayne	Вр	VU
<i>U. minor</i> L.	Вр	VU
<i>Verbascum laxum</i> Filar. et Jav.	Зн	EN
<i>Veronica aphylla</i> L.	Р	EN
<i>V. bellidioides</i> L.	Зн	CR
<i>V. fruticans</i> Jacq.	Р	EN
<i>Viola alba</i> Besser	Р	EN
<i>V. jooi</i> Janka	Вр	CR
<i>V. oreades</i> M. Bieb.	Р	VU
<i>Waldsteinia geoides</i> L.	Вр	EN
<i>Woodsia alpina</i> (Bolton) S.F. Gray	Зн	CR
<i>W. ilvensis</i> (L.) R. Br.	Зн	CR
<i>Zingeria biebersteiniana</i> (Claus) P. Smirn.	Зник в Укр.	EW

ських яйл призвело до втрати багатьох цінних біотопів. Навіть якщо в окремих випадках тут вдалося сформувати ліс, то внаслідок цього були знищені біотопи рідкісних видів, як от останнє місцезнаходження *Dianthus gratianopolitanus* на

схилах Дністра біля м. Заліщики, яка, незважаючи на детальні пошуки, в Україні не виявлена.

Отже, слід наголосити, що внесення видів до ЧКУ або вилучення з неї — це не «табу», як намагаються трактувати деякі заповзяті природоохоронці, а інформація, що має слугувати основою для розробки подальших дієвих заходів системного характеру. З іншого боку, формат, прийнятий положенням про ЧКУ, суттєво обмежує висвітлення цінної інформації, навіть до певної міри спотворює її. Так, рубрика «господарське та комерційне значення видів» (фактично 95 % видів не мають такого) містить інформацію про їх протиерозійну, кліматорегуляційну, ценозоформувальну роль, бо вона є конче важливою, але місця для її відображення не вистачило.

Окремо слід спинитися на категоризації видів за їх природоохоронним статусом. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про Червону книгу України» за природоохоронним статусом види поділені на сім категорій, які хоч і близькі до категоризації МСОП (IUCN, 1994; 2001), але не збігаються з нею (табл. 1).

Різниця між цими категоризаціями полягає в тому, що остання ґрунтується переважно на структурі (динаміці, чисельності) популяцій і їх загальному стані у межах всього ареалу, а перша хоча і враховує це, але головним критерієм обирає тенденції зміни ареалу в межах України. Власне, у вітчизняній категоризації не відображена ситуація, коли вид зник з території України, але трапляється у природних екотопах поза її межами, тому ми включали ці види до другої категорії як такі, що зникли у природі (України). Між іншими категоріями теж не існує чіткої прямої відповідності. Ми розробили категоризацію видів за критеріями МСОП для судинних рослин, яка не відображена у ЧКУ, бо це не передбачувалося у «Положенні про ЧКУ», тому наводимо її у цій статті (табл. 2). Навіть якщо врахувати суб'єктивізм автора (що є цілком природним), недостатність інформації, то загальне зіставлення цих категорій дає такі результати (табл. 3). Категорії EX та EW у разі дещо зміненого їх трактування відповідають категоріям «зниклі» та «зниклі у природі (України)», хоча і тут питання диску-

Таблиця. 3. Матриця кількісного розподілу видів між категоріями природоохоронного статусу, прийнятими у «Червоній книзі України» (2009) (а) та МСОП (б)

а/б	EX	EW	CR	EN	YU	LR	DD	Разом/%
Зник	2							2/0,3
Зник в Україні		12						12/2,0
Зникаючий			81	63	2	1		147/24,1
Вразливий			7	28	140	31	7	213/34,9
Рідкісний			14	50	63	13	4	144/23,6
Неоцінений				4	7	58	1	70/11,5
Недостатньо відомий							23	23/3,8
Разом/%	2/0,3	12/2,0	145/23,7	102/16,7	212/34,7	103/16,9	35/5,7	611/100

сійне. Критично загрожувані (CR — 81 вид) потрапили до категорії «зникаючих», хоча остання є значно ширшою, бо охоплює майже половину (63) загрозованих (EN) видів. Чимала частина (50 видів) категорії EN віднесена до «рідкісних» і невелика кількість (28) — до «вразливих». Серед останніх переважна більшість є такими, що скорочують чисельність чи ареал (VU) — 140, частина видів (31) з широким ареалом, яким ще не загрожує вимирання, чи загрозувані види (28). Основу групи LR становлять «неоцінені» (58) та незначна кількість (31) — «вразливих». Нарешті, до групи недостатньо відомих ми віднесли види з дискусійним таксономічним статусом (DD). Незважаючи на відсутність прямої відповідності між категоріями, ми отримали достатньо логічну пряму залежність між ними.

Оцінюючи розподіл видів таксономічних категорій найвищого рангу за відношенням до категорій природоохоронного статусу, ми отримали таку картину (табл. 4).

Великий інтерес становлять географічні особливості розподілу видів ЧКУ за відношенням до природних регіонів України. Розглядаючи цей показник на рівні геоботанічних провінцій і підпровінцій (Дідух, Шеляг-Сосонко, 2003), відзначимо, що в Поліській підпровінції хвойно-широколистяних лісів (Східноєвропейська провінція хвойно-широколистяних та широколистяних лісів) налічується 119 видів, більшість із яких (близько 70) характерні для всього Полісся, 41 — Правобережного і лише 6 — Лівобережного. Центральноевропейська провінція широколистяних лісів, що охоплює Волинську височину, Мале Полісся, Розточчя, Опілля, Покуття, Зах. Поділля до Товтрового кряжу, включає 154 види. Лісостепова зона, яку відносять у межах України до двох провінцій (трьох підпровінцій), характеризується такими показниками: Паннонська провінція, що займає невелику територію Закарпатської обл., налічує 73 види (12 % від усього списку), Східноєвропейська лісостепова — 156, при цьому Українська лісостепова підпровінція — 145 (23,7 %) і Середньоруська, яка займає частину Сумської та Харківської областей, — 70 видів (11,4 %). Українська лісостепова підпровінція за розподілом видів досить неоднорідна: якщо у її правобережній частині зростає 63 види ЧКУ, то в лівобережній —

Таблиця 4. Кількісний розподіл видів найвищих таксономічних рангів за категоризацією природоохоронного статусу «Червоної книги України» (2009)

Таксономічний ранг	Зниклі	Зниклі в Україні	Зникаючі	Вразливі	Рідкісні	Неоцінені	Недостатньо відомі	Разом
Судинні	2	12	145	215	145	69	23	611
Мохоподібні		1	7	7	31			46
Водорості			1	30	29			60
Лишайники			5	26	21			52
Гриби		1	19	11	23		3	57
Разом	2	14	177	289	249			826

лише 13, а спільними є 69 видів. У степовій зоні, що займає 40 % території України, трапляється найбільше видів, занесених до ЧКУ (всього 246), з яких в усій Понтичній провінції поширені 212 видів, з них 53 відзначені лише на Правобережжі, 69 — Лівобережжі, 84 — Півдні (понижзя Пд. Бугу, Дніпра, Сиваша і Степового Криму) і 103 види — у Середньодонській підпровінції (34 з-поміж них характерні саме для неї).

Гірські системи хоч і займають невелику площу, проте мають досить багату флору. Вони характеризуються високим рівнем ендемізму, наявністю видів з дуже локальним і диз'юнктивним поширенням, що спричинене висотною поясністю. За числом занесених до ЧКУ в Карпатах трапляється 207, а в Гірському Криму — 179 видів.

Таблиця 5. Розподіл видів рослин, занесених до «Червоної книги України» (2009), по адміністративних одиницях України

Область, АР	Охоронний статус							Разом
	зниклі	зниклі в природі	зни-каючі	враз-ливі	рід-кісні	неоці-нені	недос-татньо відомі	
Вінницька		2	7	41	13	22		85
Волинська			10	61	21	17		109
Дніпропетровська		1	4	42	13	13		73
Донецька			18	61	25	26	11	141
Житомирська			11	58	21	21		111
Закарпатська		6	52	88	100	22		268
Запорізька			4	36	12	12		64
Івано-Франківська	1	2	30	80	84	28	12	227
Київська			16	57	26	18		117
Кіровоградська				35	8	12		55
Львівська		3	29	79	41	26		178
Луганська			16	45	20	28	7	116
Миколаївська			7	41	23	14	2	87
Одеська			14	66	36	20	3	139
Полтавська			7	41	10	24		82
Рівненська			9	54	23	18		104
Сумська			9	41	13	21	1	85
Тернопільська	1		15	48	30	24		118
Харківська			9	57	15	28	2	111
Херсонська			13	70	25	16	3	127
Хмельницька			14	56	19	24		113
Черкаська			8	42	20	18		88
Чернівецька	1	1	19	57	37	25	1	141
Чернігівська			7	38	14	21		80
АР Крим		3	58	135	96	33	9	334
Разом	2	14	177	289	249	69	26	826

Однак зовсім інша картина вимальовується, якщо ми проаналізуємо поширення цих видів по адміністративних регіонах України (табл. 5). Тут перше місце посідає Кримська АР — 334 види, найвищий відсоток становлять вразливі (135 видів). На другому місці — Закарпатська (268 видів), на третьому — Івано-Франківська (227) області, з яких найбільший відсоток рідкісних (відповідно 100 і 84 види). При цьому на Закарпатті зафіксовано найбільше видів, зниклих з території України (6). Для Криму ця цифра, ймовірно, вища, однак вони не були внесені до списку, бо багато з них представлені одно- і малорічниками (*Cerastium stevenii*, *Beta maritima*, *Trigonella smyrnea* та ін.).

Більше 100 видів, занесених до ЧКУ, виявлено у Львівській, Чернівецькій, Донецькій, Одеській, Херсонській, Тернопільській, Київській, Луганській, Хмельницькій, Житомирській, Харківській, Волинській та Рівненській областях. Найнижчим цей показник є для Дніпропетровської, Запорізької та Кіровоградської областей, що не мають такої різноманітності біотопів, а їх територія істотно трансформована антропогенним впливом, тому багато типових для зони видів уже зникли. Втім, має значення і недостатній ступінь дослідження регіону.

Безумовно, ЧКУ — важливий документ, що відіграватиме суттєву роль у природоохоронній діяльності найближчого десятиліття. Його створення — це копітка робота колективів багатьох ботанічних установ й окремих ентузіастів Києва, Львова, Донецька, Сімферополя, Чернівців та інших міст. Вона є певним підсумком досліджень в Україні, відображає відповідний рівень накопичених знань і водночас окреслює проблеми і перспективи вивчення рослинного світу на майбутнє.

Висококваліфіковані спеціалісти завжди зможуть відшукати хиби, спричинені браком часу та відповідної інформації, неточним ілюстративним матеріалом, неякісними рисунками, які готували художники, далекі від ботаніки, та фотографії гербарних зразків, що не відповідають високим естетичним вимогам. Усе це нехай врахують ті, хто готуватиме наступне видання «Червоної книги України».

Дідух Я.П., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Геоботанічне районування України та суміжних територій // Укр. ботан. журн. — 2003. — 60, № 1. — С. 6—17.

Красная книга Республики Беларусь. — Минск: БЭ, 2005. — 456 с.

Ташев А.Н. Флора высших растений Болгарии: история изучения, структура и проблемы охраны // Укр. ботан. журн. — 2008. — 65, № 1. — С. 41—57.

Червена книга на България. Зникли и застрашени от изчезване и редки растения и животни. Т. 1. Растения / Ред. В. Велчев. — София: Изд-во БАН, 1984. — 448 с.

Червона книга України. Рослинний світ / За заг. ред. Ю.Р. Шеляга-Сосонка. — К.: «Українська енциклопедія», 1996. — 608 с.

Червона книга України. Рослинний світ / За заг. ред. Я.П. Дідуха. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 912 с.

IUCN Red list categories and Criteria. Version 2.3. 1994.

IUCN Red list categories and Criteria. Version 3.1. 2001.

Latvijas Sarkanā grāmata (Red Data Book of Latvia). — Riga: LU Bioloģijas institūts, 2003. — Vol. 3. — 691 p.

Lietuvos raudonoji knyga / Ed. Belavicius K., Ladyga A. — Vilnius: Lithuanian Department of Environmental Conservancy, 1992. — 364 p.

Polska Czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe / Red. R. Kazmierczakowa, K. Zarzycki. — Kraków, 2001. — 664 s.

Рекомендує до друку
С.Л. Мосякін

Надійшла 01.02.2010

Я.П. Дидух

Институт ботаники им. Н.Г. Холодного НАН Украины, г. Киев

«КРАСНАЯ КНИГА УКРАИНЫ. РАСТИТЕЛЬНЫЙ МИР». ПОСЛЕСЛОВИЕ

Дан анализ третьего издания «Красной книги Украины» (2009), в которую включено 826 видов (611 — сосудистых растений, 46 — мохообразных, 60 — водорослей, 52 — лишайников, 57 — грибов). Освещены принципы подбора видов, приводится сравнительная оценка категорий, принятых в Украине и МСОП, их количественное распределение по геоботаническим и административным регионам. Публикуются полный список видов сосудистых растений и их категоризация.

Ключевые слова: «Красная книга Украины», флора, количественный анализ, сравнительная оценка.

Ya. P. Didukh

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

THE «RED DATA BOOK OF UKRAINE. PLANT KINGDOM». AN AFTERWORD

Results of publication of the third edition of the Red Data Book of Ukraine (2009) are generalized. This edition includes 826 species (611 vascular plants, 46 bryophytes, 60 algae, 52 lichens, and 57 fungi). Approaches to species selection are discussed; a comparative assessment of conservation categories accepted in Ukraine and by IUCN is provided, as well as species distribution according to phytogeological and political regions. The complete list of vascular plants and their categories is provided.

Key words: Red Data Book of Ukraine, flora, quantitative analysis, comparative assessment.